

Latvijas
Lauksaimniecības
universitāte

Teorētiskie un praktiskie aspekti Valsts robežas veidošanā

LMB biedru sapulce un konference
2022. gada 18. marts

Aivars Ratkevičs; Armands Celms;
Miks Brinkmanis-Brimanis
Latvijas Lauksaimniecības Universitāte

Latvijas
Lauksaimniecības
universitāte

Valstu veidošanas un attīstības praksē kopš seniem laikiem ir pazīstams tāds teorētisks un praktisks elements kā Valsts Robeža

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība

- Valsts teritorija ar tās robežām ir viena no pamatpazīmēm kura norāda uz valsts eksistenci
 - Vienlaikus ar politiskās varas realizācijas mehānismiem,
 - Tās izveidoto likumdošanas tiesisko bāzi
 - Kā arī citām valsts funkcionēšanas pazīmēm.

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība I

- . **Valstij ir tiesības un arī pienākums:**
 - pilnā apjomā realizēt savu valsts varu, pārvaldi un tiesisko kārtību visās tās formās:
 - Likumdošanas
 - Administrācijas
 - Tiesu varas,

Tādējādi nodrošinot valsts varas dominanti

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība II

- Atbilstoši uz šodienu pieņemtām starptautisko attiecību un tiesību teorijām ar terminu valsts teritorija saprot:
 - Planētas Zeme virsmas daļu, uz kuru tiek realizēta konkrētas valsts suverēna vara un tā var sastāvēt no sauszemes, ūdeņiem un zemes dzīlēm, kā arī gaisa telpas virs tās.

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība III

Valstu veidošanās procesu sākumā valstu robežu nozīme ieguva ne tikai praktisku nozīmi:

- bija jānodrošina resursu pārdales un pieejamības nostiprināšana,
- vairāk sāka iegūt sociāli politisko nozīmi un raksturu.

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība IV

Tādējādi

- Robežas transformējās par vienu no būtiskiem valstu veidošanas un eksistences pamatelementiem
 - – nosakot, veidojot un formējot valstu teritorijas!

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība V

Turpmākās attīstības gaitā valstu robežas sāka iegūt arvien konkrētāku nozīmi:

- to noteikšanai un iezīmēšanai apvidū arvien biežāk pielietoja ievērojami profesionālāku pieeju,
- *tajā skaitā sāka lietot robežas stabilas iezīmēšanas un nostiprināšanas elementus, tādus kā valsts robežzīmes un robežstabus*

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība VI

- Attīstoties un nostiprinoties idejām panākt līgumsaistību dominantu pārspēka un agresijas risinājumiem -
Valstu robežas un valstu teritorijas transformējas par starptautisko tiesību objektiem

Valsts robežas noteikšanas nepieciešamība VII

- Valstu robežu veidošanas procesi vienmēr saistāmi ar valstu drošības un to ilgstošas eksistences saglabāšanas iespējām
 - Kā viena no būtiskām pozīcijām šādu nodrošinājuma mērķu sasniegšanai vienmēr tika izskatīta arī izveidoto valsts robežu stabilitāte un drošība, kura atkarīga no vairākiem faktoriem.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori I

- Cik lielā mērā kopējās robežvalstis atzīst savā starpā izveidotās valsts robežas kā taisnīgas;
- Cik liela iespējamo robežincidentu izcelšanās varbūtība:
 - robežas noteikšanas un tās ierīkošanas gaitā apvidū palikušo neskaidrību rezultātā;
 - vietējo iedzīvotāju un robežas apsardzības personāla neskaidrībām, neviennozīmīgu izpratni, par robežas atrašanās vietu dabā;
 - Kāda pasaules starptautisko attiecību uztveres kārtība un parašas dominē vai tiek atzītas konkrētā vēsturiskajā starptautiskās sabiedrības attīstības periodā kopumā, kā arī tajā skaitā to izpratne konkrētajā pasaules reģionā un valstīs.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori II

Analizējot trīs iepriekšminētos faktoros viennozīmīgi var secināt sekojošo:

Valstu robežu ilgstošas saglabāšanās jautājumos dominē:

- Politiskie vai sociālpolitiskie kaimiņvalstu savstarpējo attiecību nosacījumi
- ekonomiskās un politiskās intereses,

kā arī

- Konkrētā vēsturiskajā attīstības periodā pieņemtā strīdīgo jautājumu risināšanas prakse sabiedriski politisko attiecību ietvaros.

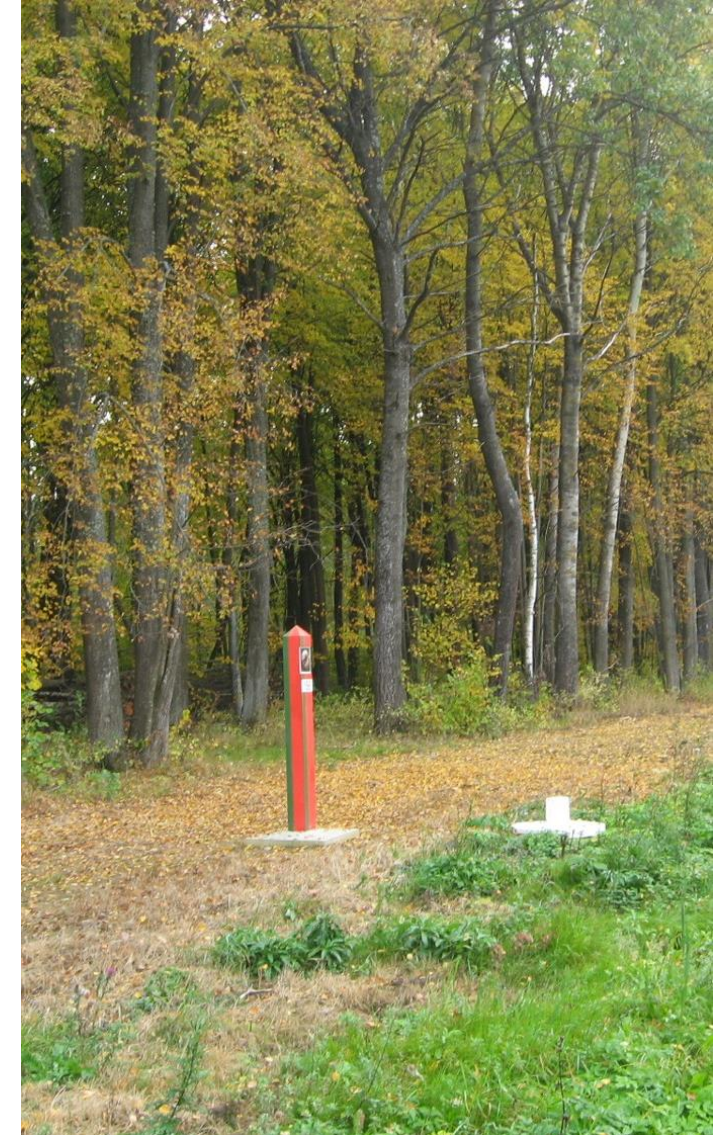
Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori III

- Tikai viens no šiem trim faktoriem vairāk saistāms ar tīri tehnisku jautājumu risinājumiem - organizējot valsts robežas noteikšanu un nostiprināšanu apvidū.
- Tomēr šī, trešā faktora, nozīme – attiecībā uz tehnisko jautājumu risinājumiem un to prasībām arvien vairāk pieaug
 - To nozīme kļūst pieaugoša - atbilstoši robežu jautājumu spēka risinājumu metožu nomaiņas dinamikai pret starptautiski juridisku, līgumsaistību risinājumu prakses dominanti.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori IV

Risinot starpvalstu robežu izveidošanas un uzturēšanas jautājumus noderīgi atcerēties sengrieķu filozofa Plutarha vārdus:

- «Robežas, ja tās ievēro, ierobežo spēku, bet ja neievēro, atmasko agresiju.».
- *Pamatojoties uz šo atzinumu vēsturiski attīstījās attieksme pret valstu robežu jautājumiem.*

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori V

- Cenšoties norobežoties no citu valstu pretenzijām uz savu teritoriju, tika izdomāti dažādi paņēmieni lai nodrošinātu savu valdījumu teritoriju saglabāšanu.
- Kā visizplatītākais risinājums – līgumu slēgšana, pamatojoties uz abu līguma slēdzēju pušu interešu ievērošanu - tajā skaitā atzīstot izveidotās valstu robežas un teritoriju piederību.
- Lai nostiprinātu teritoriālos ieguvumus un valsts intereses sāka izstrādāt principus, kuri sāka iegūt zinātnisko teoriju un koncepciju kā arī starptautisko tiesību aktu formas, kuras attiecas uz teritoriju iegūšanas un izmaiņu veidiem, robežu izmaiņām.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori VI

- Teritoriju pārdale un robežas līnijas atrašanās vietu izmaiņas notika visā cilvēces eksistences vēstures gaitā.
- Šīs problēmas saglabā savu aktualitāti arī mūsdienās.
- Par problēmas aktualitāti liecina liels skaits dažāda veida teritoriālo izmaiņu gadījumi kuri notikušie pasaulē un Eiropā XX gadsimta beigās.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori VII

- Rezultātā izveidojās dažādas metodes valstu teritoriju iegūšanai vai izmaiņām, starp kurām pazīstamas sekojošas:
 - okupācija,
 - efektīva okupācija,
 - noilguma tiesības,
 - cesija,
 - nāciju pašnoteikšanās tiesības,
 - aneksija
 - iekarošana,
- kā arī dažādi specifiski paņēmieni – piemēram:
 - adjunkcija,
 - akkerācija,
 - atteikšanās no teritorijas.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori VIII

- **Gadsimtos, kad starptautisko tiesību prakse nenoliedza karadarbību – stiprākā tiesības, tās tika attiecinātas arī uz teritoriālo problēmu risinājumiem:**

-izplatīti teritoriālo ieguvumu paņēmieni bija to iekarojumi, kā arī citi vardarbīgi paņēmieni.

- **Attīstoties sabiedriskās domas ietekmei un starptautiskām tiesībām:**

- mainījās attieksme pret teritoriju iegūšanas un valstu teritoriju izmainu paņēmieniem.

Valstu robežu stabilitātes un drošības faktori IX

Mūsdienu izpratne par starptautiskām tiesībām valstu robežu izmaiņās -

- Vairs **neuzskata** iekarošanas paņēmienu, vai citus vardarbīgus teritoriju ieguves paņēmienu, lietojot spēku, kā likumīgus un agresora tiesiskās suverenitātes atzīšanu uz jebkuru tādējādi iegūto teritoriju;
- Tiek uzskatīts ka teritoriju iegūšana pārkāpjot vispārpieņemtas starptautisko tiesību normas, neatkarīgi no tā ka varbūt arī kādas valstis atzīst notikušo faktu vai arī nav trešo valstu protesti – IR NELIKUMĪGA.

Šāda rīcība netiek uzskatīta par pieņemamu un tiesisku starptautisko tiesību izpratnē.

Secinājumi

- 1. Jo vairāk pastiprinās starptautisko tiesību normu un kārtības ietekme uz valstu robežu jautājumiem, jo būtiskāk pieaug kvalitatīva tehniskā darba nozīme un jēga šo robežu ierīkošanā un uzturēšanā.**
- 2. Tiesību dominantes gadījumos ievērojami samazinās iespējas pielietot «stiprākā tiesības» – kad robežu ierīkošanas kvalitātei ir vairāk formāls raksturs un tas zaudē jebkuru jēgu gadījumos, kad kādai no pusēm ir vēlme un iespējas problēmu risināt ar spēka un vardarbības paņēmieniem.**

Latvijas
Lauksaimniecības
universitāte

Vides un būvzinātņu fakultāte

Paldies par veltīto laiku!

